

Stefan Moysa

"Welterfahrung in der Sprache :
Weltgespräch 4", Karl Otto Apel, Beda
Allemann, Thomas Bonhoeffer,
Freiburg 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/2, 170

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KARL OTTO APEL, BEDA ALLEMANN, THOMAS BONHOEFFER, *Welterfahrung in der Sprache, Weltgespräch 4*, Freiburg 1968, Herder, s. 63.

Publikacja ta stanowi 4. pozycję z serii *Weltgespräch* wydawanej przez Wydawnictwo Herder, które pragnie w ten sposób przyczynić się do szerzenia dialogu na temat wartości ogólnoludzkich między przedstawicielami różnych orientacji filozoficznych.

Pierwsze trzy zeszyty tej serii a mianowicie: *Weltliches Sprechen von Gott*, *Weltliche Vergegenwärtigung Gottes* i *naturwissenschaftliche und biblische Welterkenntnis* omawiają problem języka, w którym dokonuje się Objawienie Boże. Wiadomo, że problem ten sprowadza się dzisiaj w znacznej mierze do postawionego przez Bultmanna zagadnienia demitologizacji. Zeszyt obecny mówi przede wszystkim o zjawisku języka w stosunku do świata, Autorzy referatów zastanawiają się, o ile człowiek zdolny jest do obiektywnego przedstawienia świata w swoim języku.

W pierwszym referacie Karl Otto Apel omawia zagadnienie sensowności wypowiedzi językowej i kryterium tej sensowności. Zagadnienie to należy umieścić w szerokim kontekście, a mianowicie wśród usiłowań, aby wobec wielkiej rozbieżności kierunków filozoficznych znaleźć logiczny, ścisły język, który umożliwiłby dialog między nimi. Jesteśmy bowiem świadkami, że ten środek porozumiewania się został właściwie utracony i że każdy filozofuje dla siebie bez troski o wspólny postęp filozofii jako wiedzy. Takiego wspólnego, sformalizowanego języka domagał się już Leibniz.

Autor dokonuje pewnego rodzaju konfrontacji między ontologiczną i egzystencjalną filozofią Heideggera z jednej strony, a analityczną filozofią Wittgensteina, któremu przede wszystkim chodziło o analizę i ścisłość logiczną, z drugiej strony. Apel stwierdza, że przy pomocy metody ustalonej przez Wittgensteina nie można znaleźć absolutnego kryterium sensowności wypowiedzi filozoficznej. Postulat Leibniza nie wydaje się zatem możliwy do zrealizowania.

Drugi referat zajmuje się już szczegółowym problemem w dziedzinie filozofii języka, a mianowicie zagadnieniem metafory. Starożytni określali ją jako skrócone porównanie, którego się używa dla uplastycznienia, a tym samym zwiększenia zrozumiałości wypowiedzi. Autor analizuje szereg dzieł literatury współczesnej i dochodzi do wniosku, że istota metafory i jej siła nie polega na podobieństwie między samą rzeczą a którąś inną, a rzeczą do której się ją porównuje. Ważniejsze natomiast jest napięcie panujące między obu członami tej samej wypowiedzi.

Trzeci referat nosi najbardziej teologiczny charakter. Thomas Bonhoeffer snuje w nim porównanie między psychologią a teologią. Obie stają przed podobnymi trudnościami językowymi. Teologowi trudno jest znaleźć odpowiedni język o Bogu i wyraża się w tym względzie często tak nieudolnie, że przyczynia się do utraty wiary u ludzi. Psycholog natomiast nie może znaleźć odpowiednich pojęć, aby mówić o duszy. Okazuje się, że psychologia podobnie jak teologia musi w celu uzyskania pewnej obiektywizacji sięgnąć do świata wiary i tajemnicy.

Wszystkie trzy referaty bardziej stawiają i narzucają problemy niż je rozwiązują. Pozwalają jednak przeczuć ile pytań i nierozwiązanych zagadnień niesie ze sobą tak proste pozornie zjawisko jak ludzka mowa. Poszukiwania w tej dziedzinie są jednak konieczne, jeżeli się chce trochę zrozumieć zarówno język czysto ludzki, jak i język Objawienia dochodzący do nas w ludzkiej postaci.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa